

av Annika Lillemets m.fl. (MP)

Fler sparbanker kan ge landsbygden en skjuts framåt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att omgående låta utreda en anpassning av Basel III till sparbankernas speciella förhållanden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta utreda om sparbanker ska kunna få statliga etableringslån med marknadsmässig ränta.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta utreda ett system med egenkapitalbevis.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta utreda hur sparbankerna ges tillgång till en centralbank som svarar mot deras behov.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett ökat samarbete mellan de nordiska sparbankerna bör underlättas.

Generell bakgrund till sparbankernas aktuella position och roll

Den svenska sparbanksrörelsen firar snart en 200-årig verksamhet från starten 1820. Som mest fanns det 498 lokala sparbanker år 1928. Idag har vi cirka 60 lokala sparbanker kvar i drygt dubbelt så många kommuner. Antalet kontor är cirka 250 stycken där de nya kontoren i Sysseleback och snart även i Storfors i Värmland räknas in. Endast Jämtland och Västerbotten saknar för närvarande lokala sparbanker. Flest lokala banker finns i Skåne, Småland, Östergötland, Västergötland, Halland och Norrbotten,

som dock bara har en bank men som är företrädd i nästan hela länet. Sparbankerna sköter sig väl ekonomiskt sett och hade 2011 ett samlat resultat på nästan 3 miljarder kronor.

Genuina sparbanker kan i flera avseenden liknas vid en nationell ideellt inriktad folkrörelse även om sparbankerna drivs som stiftelseliknande företag eller stiftelseägda sparbanks-aktiebolag. Sparbankerna sköts väl, har en större soliditet än de stora affärsbankerna och tar till skillnad från andra banker små risker i sin kreditgivning samtidigt som de fungerar lika väl i lågkonjunkturer som i högkonjunkturer. De tar ett stort ansvar för småföretagens utveckling och kreditbehov där de finns och följer upp företagets utveckling under längre perioder. De stödjer en rad olika samhällsnyttiga ändamål i sina affärsområden, som kultur, forskning, näringslivsutveckling och forskning/utveckling i högskolor och mindre företag.

Aktuella problem och utmaningar

Trots att gruppen av sparbanker tillsammans fungerar mycket väl betyder inte detta att sparbanksguppen saknar problem eller svåra aktuella och framtida utmaningar. Ett par exempel på aktuella problem är den mer omfattande kontrollagstiftning som EU infört med anledning av kriserna inom de stora affärsbankerna inom EU och OECD-länderna. Trots att sparbankerna inte arbetar med stora risker och vidlyftiga och spekulativa affärer drabbas de ändå av stora kostnader för den kontroll som den generella nya lagstiftningen kräver av hela banksektorn.

Ett annat exempel är att mer komplicerade och större affärer kräver utökade expertkunskaper i samband med exempelvis att de lokala företagen som sparbankerna finansierar ökar sin produktion och expanderar i andra länder. Sådana kunskaper och erfarenheter finns inte alltid lokalt utan måste köpas utifrån eller via nya medarbetare. Kostnaderna för bankernas administration ökar och påverkar lönsamheten. Kanske ökar också i dessa fall kreditriskerna i och med att strukturförändringarna inom olika näringar går allt snabbare, vilket kan resultera i ökat antal konkurser och minskad lönsamhet.

Eftersom affärsbankerna och nischbankerna inte ser landsbygdens mindre orter som önskvärda expansionsorter har de sedan länge dragit sig tillbaka från landsbygden i hela landet i likhet med de större oljebolagens nedläggning av landsbygdens drivmedelsmackor. Sparbankerna finns kvar på landsbygden även om flera gått samman i större enheter som exempelvis den år 2007 nybildade sparbanken Eken i

Småland/Blekinge. De lokala kontoren finns dock kvar i de områden där de sex ursprungliga lokala sparbankerna hade sin lokalisering. Ett annat relativt färskt exempel är Ydre Sparbanks uppgående i Kinda Sparbank med Kisa som huvudort och med det nya namnet Kinda-Ydre Sparbank.

Eftersom de små företagen på landsbygden har fått en allt besvärligare kreditsituation i områden där affärsbankerna dragit sig tillbaka men ändå växer i antal i landsbygdens samtliga kommuner behöver en mer normal kreditmarknad etableras i hela landet. Det enligt oss bästa alternativet är att stödja de befintliga sparbankerna samtidigt som man underlättar en nyetablering i områden och kommuner där lokala sparbanker saknas. Intresset för nya sparbanker har ökat i ett stigande antal kommuner på landsbygden, speciellt i regioner med få eller helt sparbankslösa områden som Värmland, Dalarna, Jämtland, Hälsingland och Västerbotten. Även i Mellan- och Sydsverige finns sådana intressen även om man där i första hand önskar fler filialer till befintliga sparbanker.

Det finns ett växande intresse och behov av sparbanker även i de större tätorternas förorter. Där har hushåll och småföretag ofta en likartad kreditsituation som på landsbygden. Våra förslag nedan riktas således mot båda dessa olika miljöer i hela landet.

Reformer för utveckling av de lokala sparbankerna

Det finns flera olika sätt att stödja en positiv utveckling av sparbanksrörelsen. Man kan tänka sig särskilda etableringslån för nyetablerade sparbanker, införande av det norska systemet med egenkapitalbevis, stöd till etablering av en ny Sparbankernas Bank, initiativ till ett starkare samarbete mellan lokala sparbanker och andra lokala banker i Norden, statlig stimulans till ett ökat lokalt sparande samt en anpassning av Basel III-reglerna till den lokala sparbanksrörelsen. Alla dessa förslag skulle kunna utredas djupare inom ramen för en statlig utredning samtidigt som man mer skyndsamt underlättar den aktuella utvecklingen via särskilda reformer.

Mer akuta förändringsbehov

Till denna grupp av förändringar hör Basel III-reglerna, etableringslån till nya lokala sparbanker samt införande av egenkapitalbevis.

Basel III

De nya regler som nu håller på att genomföras har sin bakgrund i de senare årens bank- och finanskriser. Det handlar egentligen om de stora affärsbankernas riskfyllda och spekulativa affärer och beteende på marknaden. Dessa regler kräver omfattande kontroller av risker, säkerheter etcetera vid kreditgivning till främst företag men även hushåll. Kostnaderna för kontrollerna kommer att öka relativt kraftigt vilket blir tufft för många mindre och medelstora sparbanker trots att denna bankgrupp arbetar med jämförelsevis minimala risknivåer. Vi vill på detta område ha särbestämmelser inom Baselsystemet så att sparbanksrörelsen inte skadas ekonomiskt och missgynnas i konkurrenshänseende på bankmarknaden. Hur en anpassning av Basel III till sparbankernas speciella förhållanden kan se ut bör omgående utredas. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Etableringslån

För att etablera en ny sparbank behövs ett grundkapital på 1 miljon Euro från olika lokala intressenter. För att få en sparbank att fungera på sin lokala marknad behövs ett kapital på mellan 50-100 miljoner SEK. Om man inte får möjlighet till en relativt snabb kapitalbildning i banken dröjer det mycket lång tid innan en sparbank blir operativ. En sådan kapitalbas kan stimuleras genom införande av egenkapitalbevis (se nedan). Den kan även underlättas genom statliga etableringslån med marknadsmässig ränta. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Egenkapitalbevis

I Norge införde man för ett antal år sedan något man idag kallar egenkapitalbevis. Dessa utgörs av ett slags bevis som kan köpas av företag, organisationer eller privatpersoner i syfte att stärka de lokala sparbankernas kapitalbas. De får inte sammanlagt inte uppgå till mer än 40 procent av bankens totala egenkapital men får samtidigt en roll som en preferensaktie för att locka till dessa investeringar. Inflytande över sparbankens policy begränsas. Vi menar att denna finansieringsform kan bidra till att i vissa fall öka kreditgivningen, skapa en större buffert mot tänkbara finansiella kriser (exempelvis vid stora kreditförluster), underlätta en etablering av fler filialer och allmänt sett stärka bankens kapitalbas och uthållighet. Vi anser att egenkapitalbevis i någon form bör införas. Hur ett sådant system ska utformas bör utredas. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Något mer långsiktiga förändringsbehov

Till denna grupp av förändringar räknar vi etablering av en ny Sparbankernas CentralBank, ökat nordiskt samarbete inom sparbanksrörelsen samt ett ökat stöd till ett ökat sparande bland hushåll och företag.

En ny Sparbankernas CentralBank

Den svenska sparbanksrörelsen hade fram till bank- och finanskrisen 1991 en egen central kompetenshet kallad Sparbankernas Bank, placerad i Stockholm. Av olika skäl lades denna bankenhet ned och övertogs av Sparbanken Sverige som trots namnet redan från början var en ny affärsbank. Idag heter den Swedbank. De lokala sparbankerna har ett relativt omfattande samarbete med Swedbank i och med att man hyr in sig i dess IT-system för olika banktjänster och transaktioner samt säljer aktier och fonder från affärsbanken.

Att ha en affärsbank som central kompetensbank medför en rad olika ekonomiska, ägarmässiga och andra risker och binder sparbankernas policy till vissa principer som lokala sparbanker knappast har i sina traditioner. Att bygga upp en egen Sparbankernas CentralBank stärker sparbanksrörelsen och dess självständighet samt de funktioner som vi menar att sparbankerna kan fylla på landsbygden och i storstädernas förorter. På vilket sätt staten och andra aktörer kan bidra till en sådan lösning vill vi inte här ta ställning till i detalj utan bara formulera kravet på att det är en långsiktig önskvärdhet om man skall få en kompetent, uthållig, stark och samhällsbyggarinriktad sparbanksrörelse också de kommande decennierna.

Ett alternativ till en svensk lösning kan vara att använda den centralbank som redan etablerats av de så kallade Terragrupsbankerna i Norge som är en sammanslutning av cirka 80 självständiga lokala sparbanker utspridda i hela Norge.

En utredning av hur sparbankerna ges tillgång till en centralbank som svarar mot deras behov, enligt ovan, bör genomföras. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Ökat samarbete i Norden

Med en gemensam central sparbank i Norden via den norska verksamheten får man en automatisk samarbetslösning. Tills en sådan strategi blir möjlig, om de nordiska ländernas sparbanker så önskar, bör man enligt Miljöpartiet ändå underlätta ett ökat sparbankssamarbete i de nordiska länderna som ett led i våra strävanden att öka det

ekonomiska, sociala samt kulturella samarbetet över de nordiska gränserna. Ett samarbete skulle stärka sparbankernas roll i kreditgivningen och det finansiella sparandet samt minska de regionala skillnaderna inom den finansiella infrastrukturen i Norden. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Ökat sparande

Det finns åtskilliga argument för att öka sparandet och minska hushållens men även småföretagens lånebörda i Sverige. Argumenten för ett ökat sparande är väl kända och aktualiseras av inte minst hushållens ökade bostadslåneskuld. Sparbankerna har en lång tradition av att främja sparandet bland hushållen och vi är övertygade om att etablering av fler sparbanker och filialer stimulerar ett ökat sparande.

Stockholm den 2 oktober

2012

Annika Lillemets (MP)

Tina Ehn (MP)

Jonas Eriksson (MP)

Valter Mutt (MP)